

dr hab. Marian Szukalski
Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi
Gdańska 32, 90-716 Łódź

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Igi Kałduńskiej

Recenzent powołany decyzją Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.
Pismo z dnia 20.04.2023 podpisane przez Przewodniczącego Rady prof. Pawła Łukaszewskiego.

Przewód doktorski prowadzony na podstawie Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz.U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 30 sierpnia 2018r. poz. 1669).

Pani Iga Kałduńska ukończyła Szkołę Muzyczną II stopnia w Przemyślu. W roku 2004 rozpoczęła studia na Wydziale Reżyserii Dźwięku Uniwersytetu Muzycznego w Warszawie obierając następnie specjalność reżyseria dźwięku w filmie w klasie prof. Andrzeja Bohdanowicza. Dyplom uzyskała w roku 2011.

Od roku 2008 pracuje przy realizacji filmów fabularnych, seriali, a także filmów dokumentalnych. Zajmuje się nagraniem i montażem dialogów oraz efektów dźwiękowych, ale głównym obszarem jej zawodowej aktywności jest postprodukcja dźwięku. Współpracowała m. in. z Janem Kidawą-Błońskim (*Różyczka*), Leszkiem Dawidem (*KI*), Magdaleną Piekorz (*Senność*), Juliuszem Machulskim (*Kołysanka*). Znaczącą częścią dokonań artystycznych jest rekonstrukcja dźwięku w zakresie synchronizacji, montażu i czyszczenia materiałów źródłowych. W tym zakresie pracowała przy filmach *Ucieczka z kina wolność* Wojciecha Marczewskiego oraz *Jak daleko stąd jak blisko* i *Lawa* Tadeusza Konwickiego.

W roku 2015 brała udział w projekcie *International Master's Degree in MultiMedia – technology, design, management* finansowanym ze środków funduszy norweskich oraz funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

Od roku 2017 jest zatrudniona na stanowisku asystenta na Wydziale Reżyserii Dźwięku UMFC w Warszawie. Prowadzi zajęcia dydaktyczne z przedmiotów *Operowanie dźwiękiem w filmie*, *Reżyseria dźwięku w filmie*, *Wielokanałowe zgranie filmu* oraz *Kreacja dźwięku w formach audiowizualnych*.

Przedmiotem rozprawy doktorskiej przedstawionej przez mgr Igę Kałduńską jest realizacja warstwy dźwiękowej filmu dokumentalnego *Norwid. Pielgrzym z Mazowsza* w reżyserii Stanisława Furmana oraz rozprawa teoretyczna *Pielgrzym z Mazowsza – dźwiękowa interpretacja poezji w filmie o Cyprianie Kamilu Norwidzie* napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Joanny Napieralskiej oraz promotora pomocniczego dr hab. Andrzeja Brzoski.

Zrealizowany w 2023 film dokumentalny przedstawia postrzeżenie i rozumienie świata poprzez sztukę przez Cypriana Kamila Norwida. Punktem wyjścia są fragmenty poezji stanowiące autorski wybór reżysera oraz osobiste refleksje m. in. księdza Romana Maja, prof. Piotra Chlebowskiego i dyrektora Muzeum Norwida Jacentego Matysiaka. Niezwykle pieczołowicie dopracowana warstwa wizualna filmu zawiera symboliczne odniesienia i wielopłaszczyznowe skojarzenia wywodzące się z tekstu poetyckiego i szerokiego kontekstu twórczości poety. Budowaniu warstwy dźwiękowej filmu towarzyszyła dogłębna analiza znaczeniowa i emocjonalna tekstu literackiego oraz pojmowanie sztuki przez Norwida w kontekście jego biografii duchowej – środowiska życia, stylu twórczego, osobistej wiary, atmosfery epoki romantyzmu, a także ekspresji prac plastycznych. Warstwa dźwiękowa wykreowana przez doktorantkę, będąca wynikiem tej analizy oraz intuicji i osobistej wrażliwości jest spójna i wyważona, pozbawiona przesady w stosowaniu środków wykształconych w obszarze sound design'u. Autorka umiejętnie wykorzystuje elementy dźwiękowe w obszarze dźwięku niediegetycznego. Stanowi to poszerzenie przestrzeni filmowej zbudowanej z wybranych efektów dźwiękowych, fragmentów muzycznych i wykreowanych specjalnie efektów pogłosowych.

Ważnym elementem budowy przestrzeni jest dla doktorantki wybór formatu zgrania warstwy dźwiękowej. Ostateczna wersja filmu została przygotowana w dwóch formatach: binauralnym - jako głównym - oraz wersji głośnikowej 5.1 (nie licząc wersji roboczej stereo). Format binauralny wydaje się niezwykle trafnym wyborem dla końcowego efektu artystycznego: wielopłaszczyznowa i zróżnicowana warstwa dźwiękowa staje się równoprawną warstwą filmu w obszarze znaczeń, opowiadanej historii i budowania emocji.

Generalny kierunek poszukiwań twórczych interpretacji poezji widzi natomiast Iga Kałduńska w ramach sformułowanego w obszarze fonografii „postulatu wierności” wobec intencji Norwida, wniknięcia w naturę jego twórczości, a także dopasowanie estetyki dźwiękowej do cech literackiej i plastycznej twórczości Norwida zawartej w interpretacji wizualnej filmu.

Interpretacja dźwiękowa zrealizowana przez doktorantkę jest więc interpretacją pozawerbalną zdefiniowaną przez językoznawcę i teoretyka literatury Romana Jakobsona jako przekład intersemiotyczny. Iga Kałduńska stanęła przed zadaniem znalezienia odpowiednich „znaków” dźwiękowych rozszerzających i dopełniających, czy wręcz budujących znaczenia samodzielne. I wybrała je zgodnie ze swoim rozumieniem poezji Norwida, swoją wrażliwością i najlepszymi umiejętnościami realizacyjnymi. Wśród dźwiękowych elementów wykorzystanych przez doktorantkę są dźwięki przyrody Mazowsza, ptaki, dzwonki, wiatr, dźwięk pozytywki, ludowa melodia skrzypcowa oraz wykreowana dźwiękowo obecność Cypriana Kamila Norwida. (Godny zauważenia jest bardzo dobry pomysł zróżnicowania barwowego walca cis-moll Chopina).

Iga Kałduńska doskonale porusza się w szczegółach dźwiękowej realizacji przestrzennej. Znajomość ta wynika nie tylko z wiedzy teoretycznej, jest także skutkiem doświadczeń rozwiązywania praktycznych zagadnień podczas udźwiękowania filmu. Jak rozłożyć w binauralnym zgraniu i zróżnicować atmosfery i retrospekcje dźwiękowe, efekty dźwiękowe wewnątrz kadru i poza kadrem, komentarz voice over i wreszcie muzykę niediegetyczną? Te pytania wymagały głębokiego namysłu i doktorantce udało się stworzyć spójną, czytelną i konsekwentną warstwę dźwiękową o wysokich walorach artystycznych. Co warto podkreślić większość elementów dźwiękowych jest wynikiem autorskich poszukiwań brzmieniowych, osobistej kreacji efektów dźwiękowych oraz nagrań własnych muzyki.

W przedstawionej pracy teoretycznej *Pielgrzym z Mazowsza – dźwiękowa interpretacja poezji w filmie o Cyprianie Kamiliu Norwidzie* doktorantka zawarła obszerny i wnikliwy opis procesu twórczego uwzględniający świadomość celu, analizę i poszukiwanie ukrytego sensu, opis znaczeń i emocji oraz zagadnienia kreacji wielowymiarowej przestrzeni dźwiękowej. Autorka opisuje w pracy źródła inspiracji, wśród których ważne miejsce zajmuje lektura dzieł Norwida oraz paralelne opisy i analizy innych autorów. Nie dziwi zatem głębokie wniknięcie w zagadnienia interpretacji przedstawione na początku pracy poświęcone badaniu czym jest interpretacja odbiorcza, bazująca przede wszystkim na intuicji, następnie interpretacja badawcza oparta na analizie kontekstowej, prowadząca do wydobycia sensu utworu i wreszcie interpretacja wykonawcza czyli proces wykonania dzieła. Następnym krokiem jest filmowa interpretacja zbudowana z kreacji aktorskich, scenografii zdjęć, muzyki i realizacji dźwięku. Doktorantka rozumie ją jako „ogół działań poznawczych (intelektualnych i intuicyjnych) oraz twórczych prowadzących do powstania ścieżki dźwiękowej nawiązującej do tekstu poetyckiego”.

Wśród zagadnień realizacyjnych Iga Kałduńska porusza temat formatu zgrania dystrybucyjnego, formatów nagrań dla potrzeb filmu, używanych mikrofonów, organizacji sesji DAW Pro Tools, panoramowania elementów dźwiękowych oraz konwersje formatu binauralnego na format 5.1.

W kontekście wcześniej przeprowadzonego wywodu i analizy autorka precyzuje zadania przed jakimi stanęła w poszczególnych sekwencjach filmu. Ta część pracy jest dowodem wysokich umiejętności analitycznych, świadomości budowania znaczeń za pomocą dźwięku oraz kreowania immersyjnej przestrzeni zgrania binauralnego. Wielopoziomowe struktury Iga Kałduńska tworzy przy pomocy dobrze dobranych elementów dźwiękowych budując je niejako „w głąb” przestrzeni ekranowej. Tworzy spójną przestrzeń oszczędnie, z wyczuciem tajemnicy zawartej w twórczości Norwida, budując czytelną formę poprzez właściwe proporcje i unikanie przesady w stosowaniu przekształceń dźwiękowych i pogłosu. Ta realizacja to przekaz dla widzów wrażliwych i uważnych, potrafiących odczytać emocje i dodatkowe znaczenia pomiędzy warstwą obrazu i dźwięku. Przedstawiony opis procesu twórczego warstwy dźwiękowej filmu oraz praca pisemna ukazują bardzo dobry warsztat i umiejętności realizacyjne, a przede wszystkim umiejętność prowadzenia badań i wnikliwej analizy.

Wartością dodaną pracy doktorskiej są krótkie analizy warstwy dźwiękowej filmów o Cyprianie Kamile Norwidzie dostępnych w chwili pisania pracy. Doktorantka poszukuje w nich fragmentów będących próbami interpretacji dźwiękowej tekstu poetyckiego Norwida. Przywołane zostały filmy powstałe na przestrzeni lat 1983 – 2021: film fabularny, krótkometrażowa animacja oraz filmy dokumentalne. Ten fragment pracy jest swoistym odniesieniem historycznym w omawianych zagadnieniach.

Tak więc przedstawione dzieło artystyczne film dokumentalny *Norwid, Pielgrzym z Mazowsza* w reżyserii Stanisława Furmana stanowi oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego w postaci kreacji immersyjnej warstwy dźwiękowej filmu dokumentalnego o sztuce z wykorzystaniem formatu binauralnego. Kandydatka wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną oraz posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia badań i pracy artystycznej, a praca badawcza jest ciekawym wkładem autora w badania dotyczące wykorzystania dźwięku immersyjnego w filmie dokumentalnym.

Konkluzja

Przedstawione przez mgr Igę Kałduńską dzieło artystyczne film dokumentalny *Norwid. Pielgrzym z Mazowsza* w reżyserii Stanisława Furmana oraz praca doktorska *Pielgrzym z Mazowsza – dźwiękowa interpretacja poezji w filmie o Cyprianie Kamile Norwidzie* stanowią znaczący wkład w rozwój reżyserii dźwięku w obszarze kreacji warstwy dźwiękowej filmu, w zakresie interpretacji dźwiękowej liryki poetyckiej oraz osoby Cypriana Kamila Norwida.

Zatem stwierdzam, że przedstawione nagrania, praca teoretyczna i dorobek artystyczny Pani mgr Igi Kałduńskiej spełniają wymagania ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz.U. z 2018 roku poz. 261) i popieram wniosek o dopuszczenie doktorantki do dalszego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Wysoko oceniam przedstawioną realizację warstwy dźwiękowej filmu *Norwid. Pielgrzym z Mazowsza* oraz pracę teoretyczną i stwierdzam, że są istotnym i ważnym osiągnięciem mgr Igi Kałduńskiej jako reżysera dźwięku i stanowią znaczący wkład w rozwój reżyserii dźwięku. Uważam, że wszystko to stanowi dostateczną podstawę do przyznania jej stopnia doktora w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Łódź, 5 września 2024 r.